Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан
Манаш Қозыбаев атындағы
Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
Северо-Казахстанский государственный университет
им. М.Козыбаева

Ардақтасаң жазушыны ардакта
/ Суреткер, жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісов -85 жас толуына арналған ұсыныс көрсеткіш /

Когда слово берет память

/Рекомендательный указатель литературы к 85-летию казахского писателя А.Нурпеисова

Петропавл , 2009

Оқырманға

Ұсынылып отырған көрсеткіш көрнекті жазушы, қазақ әдебиетіне мол сыбаға қосқан суреткелердің бірі- Әбдіжәміл Нұрпейісов 85 жыл толуына арналған.
Мағұламат алфавиттік тәртіппен орналасқан
Ақының өмірі мен шығармашылығы туралы ең соңғы басылымдар еңгізілген. СҚМУ ғылыми кітапханасы қорында бар.
Көмекші құрал ұстаздарға,студенттерге және қалың оқырман қауымға арналған.

Әбдіжәміл Нұрпейісов
(1924 жылы туған)

«Неткен байтақ,неткен ұлы жер едің!
Нендей күйге көкірегімді бөледің?
Сенде тудым.Сенде өстім мен,сенде өлсем,-
Арманым жоқ бұл дүниеге- дер едім.»
Қасым Аманжолов

Әбдіжәміл Кәрімұлы Нұрпейісов 1924 жылы қазан айының 22 жұлдызы күні Қызылорда облысы Арал ауданының Құланды поселкісінің Үшкөң ауылында туған. Қазақша рәсім бойынша келсек, руы Кіші жүздің Шекті (Жаманақ), бертін Жақайым руынан. Жетінші атасы Тайқожа батыр, одан Қалдан, одан Арғынбай би, одан шіріген бай Сыланбай, одан тараған Нұрпейіс болыс болған. Нұрпейістен Кәрім,Нәжім,Қали деген ұлдар туған Әбдіжәмілді қосқанда төртеуі Ұлы Отан соғысына қатысқан. Бұлардан аман қалғаны-Әбдіжәміл ғана. Өзге боздақтар шейіт кеткен. Әкесі Кәрім жасында қыран салып саяттаған, ауылнай қызметін атқарған кісі екен. Соғыс қарсаңында балық колхозында істеген, Кәрім, 1944 жылғы 21 сәуір күні Тернополь түбіндегі соғыста қаза тапқан.

1942 жылы орта мектепті тәмамдасымен армия қатарына шақырылған өрімдей жас Әбдіжәміл Оңтүстік және Прибалтика майданында соғысқа қатысады. «Курляндия» романын жазуға кіріседі. Оны бітіріп, баспаға берген соң бір жыл Қазақ мемлекеттік университетінде оқиды. Келесі 1945 жылы Мәскеудегі М.Горький атындағы әдебиет институтына түсіп, оны 1956 жылы бітіреді. Тырнақалды кітабы үшін Жамбыл атындағы республикалық сыйлықтың лауреаты атанады. Проза саласында үзбей еңбектенуімен де көзге түседі. 1962-1964 жылдары Қазақстан Жазушылар одағының органы- «Жұлдыз» журналының бас редакторы болып істейді.

1964 жылдан бері ұзақ жылдар бойы біріңғай шығармагерлік қызметпен шұғылданып, өндіре жазған Әбдіжәміл нарық заманында халықаралық қазақ ПЕН клубын ұйымдастырып, оның президенттігіне сайланады. 2000 жылы ПЕН клуб жанынан «Таң –Шолпан» журналын шығарады. Көп жылдардан бері ол осы әдеби-көпшілік журналының редакторлар кеңесінің төрағасы.

«Қан мен тер» трилогиясы, «Соңғы парыз» дилогиясы-Нұрпейісовтің ғана емес, күллі қазақ әдебиетінің табысы. Үлкен жазушымыздың ерен еңбегі елінің, мемлекетінің жоғары бағасына ие болды. Жазушы ретінде кеудесіне «Еңбек қызыл ту», «Құрмет белгісі» және тәуелсіз Қазақстанның «Отан» ордендерін қадады. 1985 жылы «Қазақ КСР халық жазушысы» құрметті атағы берілді.

Ол-КСРО Мемлкеттік сыйлығының лауреаты. Бұл мәртебелі сыйлықты жазушылардан үш қаламгер: М.Әуезов,Ә.Нұрпейісов,Ж Молдағалиев қана алғаныныңескерсек, әдебиетіміздің, әдебиет арқылы тұтастай сөз өнеріне жүйрік қазақ халқы абыройының төрткүл дүние алдында арта түскеніне алдымен кімдерге борышты екеніміз өзінен өзі айғақталады. Әбдіжәміл әдебиеттегі алғашқы қадамын бірден сүйікті жанр-романнан бастады. Ұлы Отан соғысынан жаңа оралған майдангер іштен тебіндеген албырт шабыты қолына қалам ұстатқанда, ақ қағазға алдымен қанды ұрыстан, өмір мен өлім айқасынан алған әсерін түсіреді. Ол әсердің молдығы сонша, әскерден босанысымен, төрт-бес жыл бойы табан аудармай істеген еңбегі «Курляндия» атты қалың романды дүниеге келтіреді. (1950). Бұл шығарма әдебиетке өз қазынасымен, тың суреттермен қосылды. Қазақ оқырманын окоп шындығына қанықтырып, жауынгер тірлігінің тереңінде жылып аққан ағысын, тыныс-лебін тікелей ұрыс шебінен елестететеді. «Курляндия» кейін толықтырылып, әрі ықшамдалып «Күткен күн» (1958) атымен қайта шықты. «Курляндияның» жетістік, кемшіліктері қаламгердің былайғы жазу-сызуларында сабақ болғаны ақиқат. Жас жазушының және бір ағаттығы жете білмейтін жәйттарды зорлана суреттейді. Курляндия (Курземе)

Латвияның Рига бұғазының оңтүстік батысына қарай орналасқан облысы.

«Бастан өткен қиындықтың бәрі ұмыт. Оны ұмыттырмай, кейінгі ұрпаққа із қалдыру, әдебиет пен басқа да исскуство шығармасының ғана шамасы келетін игі іс. Үлы Отан соғысына бір он жылды өткізіп жіберіп, он қырдың ар жағынан қарасақ біздің есімізде бірі бар, бірі жоқ. Өткен өмірдің бетін кірбің басқызбай, есіңе салып беріп отыратын өмір шежіресі-көркем әдебиет»- депті ертерек жазған бір мақаласында Әбдіжәміл. Майданнан қайтқан жас офицер Әбдіжәміл туған жерімен қаншама сағынып қауышса, оған деген махаббатын роман жанырының кең байтақ өрісінде шын жүректен жырлап шығуға соншама ынтықты. Жазушының «Қан мен тер» романының дүниеге келу сыры осы сөздерде жатыр.

«Қан мен тер» трилогиясы-ел, халық оның әлеуметтік тағдыры туралы шығарма. Уақыты өзгергенмен, заманылық зәрулігі өзгермейтін туынды.

20 ғасыр қазақ әдебиетіне мол сыбаға қосқан суреткерлердің бірі-Әбдіжаміл Нұрпейісов. Әбдіжәмілдің «Қан мен тер» трилогиясы, басқа да шығармалары отыз шақты шетел тілдеріне аударылып, ұлттық әдебиетімізді дүние жүзіне танытты, әлем әдебиетшілері қасқа- жайсандарының үздік бағасына ие болды.

Әбдіжамал Нұрпейісов өмір бойы жазғаны біртұтас, бір ғана эпопея десе лайық. Ол эпопеяны «20 ғасыр және қазақ әлемі» деп атауға да болар еді. Ғасыр басындағы сергелдең («Қан мен тер»), ғасыр ортасындағы сұрапыл («Курляндия»), ғасыр соңындағы сүргін («Соңғы парыз») біртұтас сабақтастығымен көркем полотно құрайды. Аға інілері, бүкіл қазақ қауымы кітабын оқып, жоғары бағалайтын жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісов енді, міне 21 ғасырдың табалдырғын аттап отыр. Қуатты қалам иесі тынбай еңбектену үстінде. Сексеннің сеңгірінен жар салған публицистикасы оқырманның бұрынғысындай ұйыта, жігерлендіре отырып, ойландырмай, толғандырмай қоймайды. Жазып жүрген естеліктері де көркем мемуарға жаңа леп әкелгені кәміл. Қаламгердің жанкештілігі

сондай, дүние жүзіне әйгілі шығармаларының өзін әр басылымы сайын қатаң сын тезіне салып, ұштап, сүргілеп, қырнап, мінеп отырғаны. Әдебиеттің жауапшылығы зор дүние екендігін байыбына бара түсінген.

Ә.Нұрпейісов көркем аударма,көркем публицистика, эссе, сын саласында да аз еңбектеген жоқ. А.П.Чеховтың, М.Горкийдің, Назым Хикметтің, испан жазушысы А.Кэсоның шығармаларын қазақ тілінде сөйлетті.

1972 жылы жазушының «Толғау. Раздумье» атты әдеби -сын және эсселер жинағы жарық көрді. Кейіннен толықтырылып, «Все в нем пело» («Жүрегі толы жыр еді») деген атпен басылды. 1996 жылы жаңадан жазылған мақала,очерк эсселері «Возвышая наши святыни» («Қасиетіңді қадірле») деген жинаққа еңгізілді.

1979 жылы «Огонек» журналының кітапханасынан «Край голубых озер» («Көгілдір көлдер өлкесі»), 1985 жылы «Жазушы» баспасынан шыққан «Ақбидай туралы аңыз» атты очеректер шоғыры-Нұрпейісовтің ел тынысына, күнделікті тірлігіне үнемі құлақ түре жүрегінің жемісі. «Думы Ауетена» («Әуетеннің ойлары») деген очеркі «Литературная газетінің» бірінші бәйгесін жеңіп алды.

Ә.Нұрпейісов публицистикасының бір парасы-ағымдағы саясат. Дүниеуи дүрмектен көбіне қашқалақтап жүрсе де, кейде саясат ісіне еріксіз араласуға тура келеді. Жазушының соңғы жылдары жазған мақала, очерк, эсселері бір жинақта бас құрап, 1996 жылы «Возвышая наши святыни» деген атпен қомақты кітап болып шықты. Еңбек орыс тілінде жазылған. Онда көтерілген көп мәселе Ресей, қала берді әлем жұртшылығының құлағына арналатындықтан, өзге тілде жазылса керек. Кітап аты қазақшалағанда «Қасиетінді қадірле», ұлықта деген мағана білдіретіндей. Бұл аталым жинаққа еңгізілген бір мақаланікі. Ол мақала қазақ жастарының 1986 жылғы Желтоқсан көтерілісіне арналған. Қызыл империясының аса бір долырып, дүлейленіп тұрған кезінде «Правда» газетінде жарияланды. Іште қатқан шер-шеменнің бәрін қозғай алмаса да, жазушы отаршылдардың көзіне қамшы боп тиетіндей бір қатар мәселе көтереді. Шағын ғана мақалада Ә.Нұрпейісов ұлт саясатының өзекті мәселелерін

алға тартты. Жазушы осы және басқа кеселдердің бәрі жастарды жанықтырғанын, көшеге шығарғанын, үкімет бұл бетінен қайтпаса, әділетсіздіктің арты насырға шабытынын дәлелдеп, көпті көрген жасамыс адамның беделін салып, білген ақыл-кеңесін айтқан. Мақала ашу-ызаға, зілді мысқылға толы.

Нұрпейісовтың айтыс, памфлет өнеріне ұсталығы оның талантының бір қырын көпсетуімен қатар, бүгінгі публицистиканың, қалын жұртшылыққа арналған қауымсөздің өре-деңгейі қаншалықты биіктеп кеткеніне-мықты дәлел.

Мысалға, «Своя и чужая боль» деген мақаланы алайық. Бұл мақала 1990 жылғы 1 қарашада «Известия» газетінде Александр Солженицыннің «Как нам обустроить Россию» деген атышулы үндеуіне байланысты жазылған.

Алдымен қазақ жазушысы мақаласының аты жөнінде бірер сөз. «Өз дертің мен өзгенің дерті»-дейді. Диагнозы бір болғанда да, дерт әркімнің жанына әртүрлі батады. Жазушы соны мегзеп отыр. Қазақ жазушысы Солженицыннің арандату мақсатымен бүкіл бір елге таққан жаласына, алып-қашты сөзіне факті тілімен ұстамды жауап қатады. Энциклопедиясының 15 томын куәға тарта отырып, қазіргі Қазақстан жерін негізінен кім жайлағанына бұлжамыс дәлел келтіреді.

Тәуелсіз Қазақстанның достары көп. Бірақ оның бүгін еркін тірлігін көре алмай көз алартушылар да табылады. Міне, мұндай жағдайда әлемге есімі әйгілі көркем сөз иесінің дер кезінде баспасөз мінберінен табылуы қандай ғанибет. Қазір арамызда ел сөзін ұстайтын Мұхтар Әуезов,Сәбит Мұқанов,Ғабит Мүсреповтер амал не,жоқ. Соларды жоқтығын сездірмей, дұшпанға есемізді бермей егеске түсетін екі жазушы олар (Г.Бельгер), өзіне де, өзгеге де талап қойғыш, көркем сөздің беделін аласартпай, қайта биіктете беруге қажыр-қайратын аянбай жұмсап жүрген қалам иесі-Әбдіжәміл Нұрпейісов.

Ұлы Мұхтар Әуезов «алдыңғы аға буын жазушылармен қатар соларға ілесе жедел келе жатқан тағы бір топ талантты жазушылардың» арасынан Әбдіжәміл Нұрпейісов есімін зор қадыр тұтып айтқан. Одан бері қырық жылдың жүзі өтіпті. Сол уақыт ішінде «Қан мен тер» трилогиясы, «Соңғы парыз»

дилогиясы дүниеге келді. Әбдіжәміл кітаптары дүниенің төрт бұрышына тарады. Бұрынғы Кеңес Одағы халықтарының (орыс, украин, белорус, өзбек, түркімен, молдаван, латыш, литван, эстон,тәжік,якут т.б) және шетелдердің (француз, испан, қытай, араб, эфиоп, неміс, австрия, бельгия, чех, румын, түрік т.б.) тіліне аударылып, күллі әлемге танылды.
Бүгінгі таңдағы әдебиетіміздің әлменді иығы, сөз жоқ, Әбдіжәміл Нұрпейісов.

Арал теңізінің сарыны дала, замана сарыны боп естілетін Нұрпейісов прозасы – қазақ әдебиетін өркендетуге, халқымыздың рухани қазынасын байытуға қосылған баға жетпес мұра.

Еңбектердің әліпбилік көрсеткіші.

- Нұрпейісов Ә. Зейнолла туралы сөз. // Вестник КазНу серия филологическая-2006.-7.-б.32-36
- Нұрпейісов Ә. Он алты жыл бойы айтылған ақиқат. //Ана тілі.-2005.-24 ақпан.
- Нұрпейісов Ә. Сең Роман.-Алматы:Жалын, 1983.-374 бет.
- Нұрпейісов Ә. Қалай ойласындар, жазушы адамға жалған сөйлеу лайық па?: Қарсы мақала. // Жас алаш.-2004.-8 тамыз
- Нұрпейісов Ә. Қан мен Тер: Роман. 1-кітап.
  Ымырт.- Алматы: Жазушы,1966.- 268 бет.
- Нұрпейісов Ә. Соңғы парыз: Роман.-Алматы: Жазушы,1999.-472 бет.
- Нұрпейісов Ә. Төрт томдық шығармалар жинағы.-Алматы:, 1982
  Т.1 Қан мен тер: Трилогия.Бірінші және екінші кітабы.-520 бет.
  Т.1 Қан мен тер: Трилогия. Үшінші кітабы.-352 бет.
  Т.3. Күткен күн: Роман.- 360 бет.

Т.4. Жүрегі тола жыр еді.-528 б.
- Нұрпейісов Ә. Қан мен тер. Трилогия. 1-том.-Алматы: Жазушы, 2004.-472 бет.
- Нұрпейісов Ә. Қан мен тер. Трилогия. 2-том.-Алматы: Жазушы,2004.-304 бет.
- Нұрпейісов Ә. Қан мен тер /Қазақтын жүз романы.-Астана, 2004.-б.253-258
- Нұрпейісов Ә. Ілияс Омаров туралы сөз //Жас алаш.-2002.-5 желтоқсан.

Өмір мен шығармашылығы жайындағы әдебиеттер

- Әбдікұлы Т. Даналық пен қарапайымдықтың үлгісіндей Әбең: Әбдіжәміл Нұрпейісов 80 жас. //Ана тілі.-2004.-21 қазан.
- Әбдіжәміл Нұрпейісов/ Бердібай Р.,Нұрғали Р., Ыбырайым Б. Қазақ әдебиеті: Жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану- математика бағытындағы 11-сыныбына арналған құрал.-Алматы:Мектеп,2007.-б.314-332
.
- Бельгер Г. Кемелденудің өрелі биігі (Ә.Нұрпейісов 75 жыл толуына) // Түркістан.-2000.-21-27 қантар.
- Елеукенов Ш. Әдебиетіміздің әлемінде иығы- Әбдіжәміл: Әбдіжәміл Нұрпейісов-80 жаста //Ақиқат.-2004.-10.-10.-б.50-58.
- Елубай С. Әбе әлемі: Әбдіжәміл Нұрпейісов туралы. //Егемен Қазақстан.-2004.-29 қазан.
- Келімбетов Н. Күннен туған,гүнен туған халықпыз: жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісов туралы. //Егемен Қазақстан.-2008.-19 ақпан.

- Мамырқызы Р. Ә. Нұрпейісовтің «Қан мен тер» романына бүгінгі көзқарас. Әдебиет. //Қазақ тілі мен әдебиеті.-2005.-11.-б.78-84.
- Мендеке Ә. Әбдіжәміл Нұрпейісов: «Өнер дегеніміз не осы? Ол қалдыру ғой!» (сұхбат) //Қазақ әдебиеті.-2000-14 сәуір.
- Іргенбайқызы Қ. Ардақтасан, жазушыны ардақта: Әбдіжәміл Нұрпейісов. // Ана тілі.-2001.-8 ақпан.
- Нұрпейісов Ә..Қ./Қазақ әдебиеті: :энциклопедиялық анықтамалық.-Алматы, 2005.- б.401-402
- Нұрпейісов Ә..Қ. /Қазақ әдебиеті : :энциклопедия.-Алматы, 1999.- б.514-515
- Нұрпейісов Ә..Қ./Қазақстан жазушылары XX ғасыр:анықтамалық .-Алматы, 2004.- б. 234
- Нұрпейісов Ә..Қ./Қазақстан: Ұлттық :энциклопедия.7 т. Н-С. .-Алматы, 2005.- б.93
- Тапанова С. Сезім сергельдеңі: Ә.Нұрпейісовтің «Соңғы парыз» романы бойынша. //Ұлт тағылымы.-2004.-3.-б.151-155.
- Тұрысбек Р. Ә.Нұрпейісов ақындық өнері //Ұлағат.-2005.-4.-б.69-95.
- Шүкірұлы С. Жақсы ырымға жориық (Ә.Нұрпейісовтың «Соңғы парыз» атты жаңа кітабына талдау) //Ана тілі.-2000.-13 сәуір.

Құрастырушы Қазиқанова А.Қ.
Ақпараттық-библиографиялық бөлім.

К читателям

Предлагаемый вашему вниманию рекомендательный указатель посвящен 85-летию со дня рождения А.Нурпеисова, видного общественного деятеля и народного писателя Республики Казахстан.

В указателе представлена биография писателя, краткий обзор его творчества, список его произведений и литературы о нем , имеющиеся в фонде научной библиотеки СКГУ им. М.Козыбаева.

Указатель предназначен для преподавателей, студентов, а также для широкого круга читателей.

Абдижамил Каримович Нурпеисов

«Нурпеисов поэтизирует
самозабвенный писательский труд;
лишь в постоянном ,систематическом,
жертвенном труде творца
он видит залог общественной
значимости и личных успехов»
Бельгер Г.

Родился 22 октября 1924 года в ауле Куланды Аральского района Кызылординской области, народный писатель Казахстана, общественный деятель. В 1942-1945 годах участник Великой Отечественной войны. В 1956 году окончил Литературный институт им. М.Горького в Москве. С 1956-62 гг- литературный консультант Союза писателей Казахстана. В 1962-64 гг. главный редактор журнала «Жулдыз». В 1992 г.Президент Казахского ПЕН клуба, с 2000 г. председатель совета редакторов журнала « Тан-Шолпан».

Первыми, кто увидел в Нурпеисове незаурядный литературный талант, были столь художнически не схожие, но творчески всегда высокозначимые истинные мастера казахской эпохи Мухтар Ауэзов и Сабит Муканов. Эти два гиганта благословили его в Большую Литературу.

Начальный рубеж писательскому творчеству положил роман **«Курляндия»** /1950/, созданный в те первые послевоенные годы, когда вспоминал А.Нурпеисов позднее, « в литературу шла совсем еще зеленая, безусая молодежь в пропахшим пороховым дымом, потертых шинелях». В 1958 году роман «Курляндия» вышел в новой редакции под новым названием- «Долгожданный день».

В центральных персонажах «Курляндии»- отважного воина Ессея Бержанова и командира батальона Скорикова писатель убедительно показал силу и правду этнически не разделяемого народного характера, самого советского народа, его неодолимую волю к победе над лютым врагом.

1961 -1970гг.- рубежные даты завершения романов «Сумерки», «Мытарства», «Крушение», которые сложились в трилогию «Кровь и пот». Последующие десять лет были отданы работе над романом «Долг», опубликованном в 1982 году.

О том как возник замысел трилогии **«Кровь и пот»** Нурпеисов рассказал на одной из творческих встреч с немецкими писателями в выступлении «О моем народе».

Он создал автобиографический портрет молодого солдата, воина-победителя, вернувшегося на родину после войны и по-новому зорко вглядывавшегося в необозримые степные просторы своим мысленным взором. Пройдя грозными и многотрудными дорогами Великой Отечественной войны. Аближамил Нурпеисов по-новому осознал судьбу родного казахского народа, более пристально стал вглядываться в его историю. Осознанный, последовательный историзм художественной мысли отличал, как видим, уже изначальный замысел трилогии, которая с первых же страниц создавалась как произведение эпическое, широкоохватное и крупномасштабное.

В трилогии нет завлекательных сюжетных ходов и сногсшибательных поворотов. Есть действие, особенно в «сумерках», неторопливое, даже, как может показаться читателю, привыкшего к сверхдинамике современных писателей. –через чур медлительное, но поздно меняющее обстоятельства и изнуряющее человека.

Живут без радости и счастья на страницах книги разные по своим судьбам люди Арала : рыбак Еламан с «вечно сдвинутыми бровями» и неразделенная его любовь красавица Акбала, одинокая, словно «заброшенный, засохший молодой тополек», Кенжекей, брат его Рай, мудрый старец Есбол, неудачливый Мунке, не успевающий запомнить все горести и обиды, одолевающие его с самых молодых лет, могучий, внешне схожий с гладиатором из Древнего Рима, батыр Кален, решивший в сумерках полной исторической неопределенности пойти наперекор всему, что когтит и унижает его соотечественников. Бесстрашный поход повстанцев- апофеоз романа «Сумерки» и его финал.

Вслед за сумерками- мытарства. Так же сквозной образ-мотив, драматизм которого задан эпохой. С главным героем трилогии, одиноким и яростным Еламаном мы расстаемся в финале второй книги в один из самых драматических моментов его жизни. Басмачи хана Жансута совершили набег на казахские аулы , разорили жалкие землянки аральских рыбаков, убили или угнали в плен людей. Творя поминальную молитву над старым Мунке, погибшем от разбойничьего набега, Еламан глубоко и печально задумывается о судьбе своего обездоленного народа. В чем ее тайный смысл? Почему сородичи и соплеменники не сумели объединиться даже перед случайной горсткой врага?. Неужели жестокие раздоры и распри- общая судьба всех казахов? И что питает их бессилие и покорность, вынуждает терпеть голод и нищету, сносить рабство? «Беспечность- не она ли вечный бич казахов?. Были ли сыны, которые ради чести народа бросали клич в трудный час, клич, объединяющий народ?»

Пока что это не истина- лишь тяжкий и мучительный путь к ней. Не потому ли погруженный в свои печальные думы Еламан и « был похож на беркута, ослабевшего в полете и присевшего отдохнуть на вершину скалы»?

Беркут расправляет крылья- в этом смысл духовного преобразования Еламана в романе «Крушение»- третьей книги трилогии, непосредственно обращенной к событиям Великого Октября и Гражданской войны на казахской земле. Пережитки родового сознания, сковывавшие Еламана путами архаичных представлений о мире, окончательно уступили место сознанию-социальному, классовому. Не стихия индивидуалистического бунта ведет его теперь крутыми дорогами жизни, а осознанное участие в коллективной борьбе за правое дело. Он поверил в силу единения людей , поколений и народов, увидел в ней грозное противодействие байскому беззаконию и произволу. Оттамвая сердцем сам, он щедро отогревает других. Благодаря ему возрождаются к обновленной жизни и несчастная Акбала, бесправная и одинокая., Кенжекей –словно благодатный дождь хлынул вдруг с неба на увядшую было молодую жизнь. Беркут

расправляет крылья. Абдижамил Нурпеисов до сих пор отшлифовывать те или иные страницы законченного тридцать лет тому назад, переведенного на тридцать языков мира, отмеченного Государственной премией СССР романа-трилогии «Кровь и пот».

Поэтому не случайно в этом году в г. Актобе открыт памятник героям трилогии «Кровь и пот». В торжествах по поводу открытия памятника принял участие сам 84-летний автор романа-трилогии

Монумент сооружен строительной компанией общественного фонда «Омир-озен» по проекту скульптора Ерика Жаумбаева

Своеобразным продолжением эпопеи «Кровь и пот» явился роман-дилогия «**Последний долг»** (его первоначальное название «На льдине»), уже в социальных условиях полностью нам современных. В этом суровом, насквозь фаталистическом произведении, вся беспощадная правда о судьбе Арала, вернее о гибели Арала. Море мелеет, рыба уходит, берега безлюднюют. Рыбаки семьями покидают побережье. На месте промыслов и поселков -запустение. Перспектив нет: обнажающееся солончаковое дно непригодно для земледелия. Исковеркана природа, исковерканы судьбы людей. Несчастье, масштабы которого необозримы и последствия неисследимы. Трагедия казахов. Эта трагедия служит писателю поводом для серьезного разговора на более широкие темы. И одной из таких тем является ответственность человека за то, что происходит с ним и вокруг него. Исследование писателем человеческой породы становится равнозначно философскому осмыслению.

Писатель успешно работает в жанре очерков и литературно- критической эссеистики. Книга очерков «Раздумье»/1972/; «Все в нем пело»/1979/; «Край голубых гор» ; «Возвышая наши святыни»/1996 /. Перевел на казахский язык рассказы А.Чехова, М.Горького, пьесы Н.Хикмета и др. Лауреат премии Московского международного литературного фонда «За честь и достоинство» (2001), Международной премии им.

М.Шолохова (2003) . Награжден Орденом Красной Звезды, Трудового Красного Знамени, «Знак Почета».

Художественные произведения А.Нурпеисова

- Долг: Роман/ Пер. Г.Бельгера.-2-е изд. -Алма-Ата: Жазуши, 1987.-302 с.
- Долг: Роман; Эссе/ Пер. с каз.М.: Известия, 1988.-494 с.(Б-ка Дружба народов)
- «Край, где радостной песни не спеть я не мог…»: Рассказ/ Пер. с каз. Г.Бельгера// Дружба народов.-1988.-№6.-С.53-68
- Кровь и пот : Роман.- Алма-Ата: Жазуши, 1968.-431 с., илл.
- Кровь и пот : Роман.- М.: Известия, 1969.-512 с., илл-(Б-ка 50 лет советского романа)
- Кровь и пот: Трилогия.-М.: Мол.гвардия, 1973.
  Т.1 Кн.1.- Сумерки.- Кн..2.-Мытарства.-431 с.
  Т.2.Кн.2 .- Крушение.-303 с.
- Кровь и пот : Трилогия/ пер. с каз. Ю.Казакова.- М.: Сов.писатель, 1987.-799 с., илл-(Б- ка советского романа)
- Сумерки: роман /Пер. с каз. Ю.Казакова.-Алма-Ата: Жазуши, 1966.-288 с.

Публицистика

Будить в человеке совесть.: (Беседа с писателем А. Нурпеисовым / Записал А.Плехатский). //Лит.газета.-1988 .-24 февраля.-с.7.

"В драме жизни - отражение драмы идей" //Казахстанская. правда.-1996.-17 октября.

Возвышая наши святыни: Статьи. Очерки. Эссе.- Алматы: Өнер, 1996. -432 с

Все в нем пело: Сборник.-Алма-Ата: Жалын, 1978.-408 с.

"Дорогой Юрий.": К 80-летию Ю. Казакова/1927-1982/. //Простор.-2007.-10.-с.180-186.

Дружеское слово о Кенжегали Сагадиеве: Ученый – экономист, аАкадемик //Казахстанская правда.-1998.-17 февраля.

Когда у человека отсутствует величие духа, он жесток и опасен. //Литер.-2009.-13 января.

«Не переступить роковую черту»/ Бадиков В.Новые ветры: Очерки современного литературного процесса Казахстана. - Алматы, 2005.- С.52-58

Последний долг: У истоков рождения книги //Централ Азия Монитор.-2007.-12 января.

Слово о Сабите Муканове. //Казахстанская. правда .-2ООО.-1О июня.

Слово о Затаевиче: О композиторе, собирателе музыкального наследия. //Казахстанская правда .-1994.-10 декабря.

Судьба и долг, и память/ Бадиков В.Новые ветры: Очерки современного литературного процесса Казахстана. -Алматы, 2005.- С. 116-122

Бельгер Г. Мудрый мугалим Морис: О писателе Казахстана М.Симашко(75лет). //Казахстанская .правда.-1999.-16 марта.

«Я не погрешил против совести и убеждений»/ Бадиков В.Новые ветры: Очерки современного литературного процесса Казахстана. -Алматы, 2005.- С.198-202

Литература о писателе

Абдижамил Нурпеисов/ Назарова О.В., Литвиненко В.В. Казахская литература: Учебн.-хрестоматия.-Ч.2.-Астана: Фолиант, 2007.-С.163-305

Анастасьев Н. Протей: К 80-летию со дня рождения А. Нурпеисова. //Простор.-2004.-10.-с.56-64.

Аннинский Л. День?Ночь?: заметки о дилогии А. Нурпеисова "Последний долг". //Нива.-2001.-1.-с.160-173.

Аннинский Л. След на льдине: (О романе каз. писателя А.Нурпеисова "Долг"). //Дружба народов.-1987.-1.-с.243-252.

Арцишевский А. Литература: мгновения и вечность: Об романе А.Нурпеисова "Кровь и пот". //Централ Азия Монитор.-2008.-№ 24.-13-19 июня.

Бадиков В. Не переступать роковую черту. /О новой книге Абдижамила Нурпеисова./. //Каз.правда.-1997.-45.

Бадиков В. Художественное постижение истории: К 75-летию народного писателя А.Нурпеисова. //Наука Казахстана.-1999.-19-20.-с.7.

Будить в человеке совесть.: (Беседа с писателем А. Нурпеисовым / Записал А.Плехатский). //Лит.газета.-1988 .-24 февраля.-с.7.

Владимиров В. Его незакатное солнце: К 80-летию со дня рождения А.Нурпеисова. //Мысль.-2004.-10.-с.61-68.

Евсеев Б. Дом,который построил Нурпеисов: Пен-клуб Казахстана учредил премии имени Мухтара Ауэзова и Юрия Казахова. //Лит.газета.-1996.-19 июня.

Зарево над степью. (О трилогии Нурпеисова А. "Кровь и пот") /Каратаев М. Вершины впереди .Современ. лит. Казахстана. Статьи.- М.,-1977.-С..200-217.

Кто же мы сейчас, казахи?: Абдижамил Нурпеисов о времени и о себе. //Новое поколение.-2002.-19 апреля.

Лазарев В.А. В контексте истории: К 60-летию со дня рождения А.Нурпеисова. //Огонек.-1984 .-44 .-с. 18-19, портр.

Михайлов В. "Образ его существования.": Об А. Нурпеисове- казахском писателе. //Казахстанская правда .-2003 .-15 февраля.

Михайлов В. Поэт поэту есть кунак: Абдижамил Нурпеисов и Юрий Казаков. //Нива.-2003.-6.-с.64-113.

Никитин В. Когда слово берет память: Об А.Нурпеисове-казахском писателе. //Простор.-2007.-9.-с.112-117.

Нурпеисов А.К./ Казахстан: Нац. энц.-Т.4 М-С.-Алматы 2006.-С.170

Ойшибаев Ж. Признание. (К 70-летию А. Нурпеисова). / /Каз.правда.-1994.-2 октября.

О романе-дилогии «Последний долг» Абдижамила Нурпеисова/ Елеукенов Ш. Казахская литература: новое поколение .-Алматы, 2007.-С.153-172

Рено Т.(Франция). Люди Арала (о романе А. Нурпеисова "Сумерки"). //В кн."Казахская литература в оценке зарубежной критики".-Алма-Ата.-1971.-с.159.

Смагулова М. Мастерство Нурпеисова-романиста: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук.-Алматы,1979.-32 с.-(Авторефераты).

Смотреть правде в глаза: (Беседа с писателем А. Нурпеисовым / Записала В.Маричева). //Сов. культура .-1986 .-16 января.-с.4.

Утешева А. Труд, терпение, упорство : К 60-летию А.Нурпеисова. //Ленинская .смена.-1984.-23 октября.

Шашкова Л. Зима патриарха: Об А. Нурпеисове-казахском писателе. //Мегаполис.-2005.-19 марта.

Шимырбаева Г. "Небо в чашечке цветка", или Полчаса с Абдижамалом Нурпеисовым. //Казахстанская правда .-2004 .-22 октября.

Подготовила : Макаренко О.М.
информационно-библиографический отдел

Ответственная за выпуск : Нурпеисова К.Н.
заведующая библиотечным комплексом